

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
معاونت پژوهشی

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی معاونت پژوهشی

مجموعه مقالات سمینار سراسری توانبخشی و آموزشی

افراد کم بینا و نابینا

The Congress on Rehabilitation Education of The blind and low vision

مجموعه مقالات سمینار سراسری توانبخشی و آموزشی افراد کم بینا و نابینا

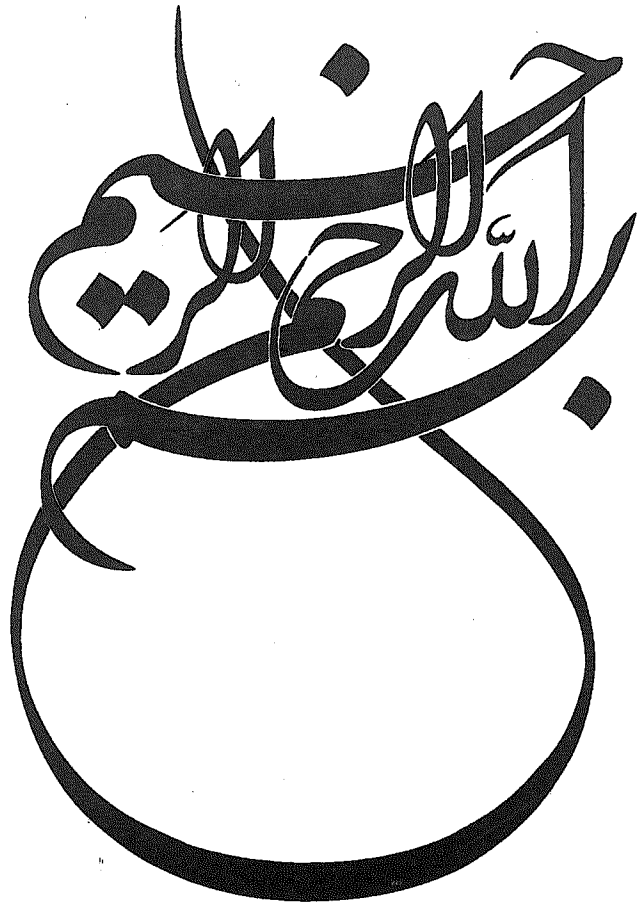

قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۶۴-۷۸۵۳-۳۰-۰

9789647185330

مجموعه مقالات سمینار سراسری

توانبخشی و آموزش افراد کم‌بینا و نابینا

معاونت پژوهشی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

کمیته اختلالات بینایی

با همکاری:

- سازمان بهزیستی کشور
- سازمان آموزش و پرورش استثنایی
- پژوهشکده کودکان استثنایی
- انجمن نابینایان کشور
- مؤسسه عصای سفید
- روزنامه ایران سپید
- شرکت پکتوس

سرشناسه	: سمینار سراسری توانبخشی و آموزش افراد کم بینا و نابینا (۱۳۸۲: تهران).
عنوان و پدیدآور	: مجموعه مقالات سمینار سراسری توانبخشی و آموزش افراد کم بینا و نابینا: [برگزارکننده] معاونت پژوهشی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی کمیته اختلالات بینایی، با همکاری سازمان بهزیستی کشور ... [و دیگران].
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۸۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۹ ص.
شابک	: ۳۵۰۰۰ ریال : 7-30-8863-964-978
یادداشت	: فیا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: نابینایان -- توانبخشی -- کنگره‌ها
موضوع	: کم بینایان -- توانبخشی -- کنگره‌ها
موضوع	: نابینایان -- آموزش -- کنگره‌ها
موضوع	: کم بینایان -- آموزش -- کنگره‌ها
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی. کمیته اختلالات بینایی.
شناسه افزوده	: سازمان بهزیستی کشور.
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۳ س ۸ / HV ۱۵۹۳
رده بندی دیویی	: ۳۶۳/۴۱
شماره کتابخانه ملی	: ۴۲۵۴۶-۸۵

نام کتاب: مجموعه مقالات سمینار سراسری توانبخشی و آموزش افراد کم بینا و نابینا
تدوین و تنظیم: پروین کریمی و فاطمه موگویی
حروفچینی و صفحه‌آرایی: نوآور
طراح جلد: مونا کیانی
ناظر چاپ: امیرمحمد کبودهن
شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال
نوبت چاپ: اول
چاپ: مهدیه
سال انتشار: ۱۳۸۵
مدیر اجرایی: دفتر انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
نشانی: اوین، بلوار دانشجو، خیابان کودکیار، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
تلفن: ۲۲۴۰۱۴۰۱

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۶۳-۳۰-۷ ISBN: 978-964-8863-30-7

پیشگفتار

با یاری خداوند متعال سمینار سراسری توانبخشی و آموزش افراد کم‌بینا و نابینا ۱۵ و ۱۶ مهر ماه سال ۱۳۸۳ برگزار گردید و اینجانب به عنوان دبیر علمی، مدیون زحمات ارائه‌کنندگان محترم مقالات و اعضای محترم کمیته علمی و اجرایی این سمینار بوده و مایه مباهات و افتخار است که خدمتگزاری این گروه را به عهده داشتم.

مقالات ارائه شده، سرمایه‌های علمی برای این گروه و البته برای متخصصان توانبخشی - آموزش و دیگر گروه‌های متخصص مرتبط با افراد کم‌بینا و نابینا محسوب می‌شود. لذا ارائه آن بدون جمع‌آوری و انتشار به عنوان مجموعه مستقل، می‌توانست به فراموشی سپرده شود. علاوه بر آن برای ارج نهادن به زحمات بسیار این عزیزان مصمم شدیم تا این مقالات را به چاپ برسانیم.

البته جمع‌آوری آنها نیز مستلزم تلاش فراوان و شبانه‌روزی بوده است. بنابراین بر خود لازم می‌دانم از زحمات همکارانم آقایان خواجه حسینی (روانشناس کم‌بینای عضو گروه) و اربابی و خانم‌ها پوراحمدی و موگویی تشکر کنم.

تنها آرزویم خدمتگزاری صادقانه، خالصانه و همیشگی در فرآیند توانبخشی می‌باشد. در اینجا لازم است از جناب آقای دکتر جغتایی ریاست محترم دانشگاه و سرکار خانم دکتر وامقی معاونت محترم پژوهشی که در این امر مهم ما را پشتیبانی و حمایت نمودند و سرکارخانم دکتر موسوی مسئول محترم انتشارات و سرکار خانم پروین کریمی که در چاپ این اثر ما را یاری رسانند، کمال تشکر و قدردانی را داشته و آرزوی توفیق روزافزون ایشان را از خداوند متعال خواستارم.

دبیر علمی همایش

ناصر صادق‌پور

سخنی با خوانندگان

انتشارات دانشگاه مفتخر است به منظور ارتقاء علمی و افزایش دانش و اطلاعات در خصوص مسائل مربوط به کم بینایی و نابینایی با برگزارکنندگان سمینار سراسری توانبخشی و آموزش افراد کم بینا و نابینا همگام شده و با چاپ مقالات این سمینار سهم خویش را جهت دستیابی به اهداف فوق ایفا نموده است. ضمن تشکر از دبیر علمی و دبیر اجرایی سمینار و تمامی ارائه‌دهندگان مقالات توجه خوانندگان را به نکات زیر جلب می‌نماید:

- ۱- مقالات به ترتیب حروف الفبا مرتب و به چاپ رسیده است.
- ۲- به دلیل چاپ کلیه مقالات ارائه شده در سمینار، ممکن است برخی از موضوعات نزدیک و شبیه هم به نظر برسند.

انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیشگفتار

کمیته علمی

کمیته اجرایی

تاریخچه تشکیل کمیته اختلالات بینایی

۱	فصل اول: آسیب بینایی و فرآیند تحول کودکان از تولد تا دوازده سالگی / محمداحمدپناه
	فصل دوم: عبور و مرور مستقل منبعی برای آموزش و ارزشیابی مهارت‌های جهت‌یابی و تحرک
۲۵	دانش‌آموزانی که آسیب بینایی دارند / محمداحمدپناه
۳۷	فصل سوم: آموزش‌های پیشگیرانه در زمینه مسائل جنسی افراد ناشنوا - نابینا / محمد احمدپناه
	فصل چهارم: کودک و نابینائی، مناسب‌سازی محیط برای کودکان با نقص بینایی / معصومه
۵۱	ارجمندخواه
۶۹	فصل پنجم: نابینا و جامعه تغییر الگوهای زبانی و زندگی بهتر / معصومه باقرپور
۷۹	فصل ششم: ابزارهای دسترسی نابینایان به کامپیوتر / آرمان بحری
	فصل هفتم: ارزیابی کودکان نابینای پیش‌دبستانی با آزمون‌های تحولی / فریده ترابی میلانی فر
۸۹	
	فصل هشتم: مطالعه مقدماتی در ارتباط با انطباق آزمون هوشی ریون برای کودکان نابینای ۹-۷
۹۳	ساله استان تهران / هاجر تکتاز
۱۰۱	فصل نهم: بسکتبال مناسب‌سازی شده برای نابینایان / بهرام جدیدی- زهرا شاهی
۱۰۹	فصل دهم: نهادهای ساختن آموزش رایانه به نابینایان / زینب جعفری
	فصل یازدهم: فن‌آوری بریل در خدمت کتابخانه‌های الکترونیک به منظور اشاعه فرهنگ استفاده از
۱۱۵	E-Book ویژه نابینایان / کیوان دواتگران
۱۲۱	فصل دوازدهم: توانبخشی آموزشی افراد کم‌بینا و نابینا / عفت رسولی ثانی‌آبادی
۱۶۱	فصل سیزدهم: ICT و نابینایان / نصرالله رضائی
۱۷۱	فصل چهاردهم: آشنایی با فرآیند توانبخشی بینایی / ناصر صادقپور
۱۷۹	فصل پانزدهم: اثرات درمانی ورزش در نابینایان و کم‌بینایان / پیمان صادقی‌نژاد
	فصل شانزدهم: بررسی تأثیر ورزش در ارتقاء کیفیت بینایی افراد دارای اختلالات بینایی / محمد
۱۸۳	عموزاده خلیلی

فصل هفدهم: تلسکوپ داخل چشمی برای کم‌بینایان و برتری‌های عملی آن از نظر اپتیک / محمود	
فرمد	۱۹۱
فصل هجدهم: مقایسه کمی و کیفی وسایل کمک بینایی در گروهی از کم‌بینایان و نابینایان / مریم	
قره‌گوزلو	۱۹۷
فصل نوزدهم: کاربرد فن‌آوری اطلاعات (IT) در آموزش مهارت‌های شغلیابی به نابینایان / آناهیتا	
خدابخش کولائی	۲۰۱
فصل بیستم: نقش و اهمیت سازگاری دانش‌آموزان نابینا و عوامل مؤثر بر آن / مسعود گلچین	۲۰۹
فصل بیست و یکم: نقش کارگاه‌های تولیدی حمایتی در آموزش حرفه‌ای و اشتغال نابینایان /	
سیروس مخصوص	۲۳۳
فصل بیست و دوم: روش‌های ارتباطی در افراد ناشنوا - نابینا / سعید ملایری - زهرا جعفری	۲۴۵
فصل بیست و سوم: چگونه رایانه را به نابینایان بیاموزیم؟ / مرتضی هادیان	۲۵۳
فصل بیست و چهارم: آموزش پیش‌دبستانی در گستره تحول روانشناختی کودکان دارای اختلالات	
بینایی / مینو یثربی - حمدالله خواجه حسینی	۲۵۹

کمیٹہ علمی سمینار
دیبر علمی: ناصر صادق پور، مسؤل کمیٹہ اختلالات بینایی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

محمد احمد پناه
معصومه ارجمندخواه
علی اکبر جمالی
حمدا... خواجه حسینی
کیوان دواتگران
مهندس سعید صادق پور
سید مهدی صادقی نژاد
دکتر محمود فرمد
سعید فیضی
دکتر مسعود گلچین
سهیل معینی
مینو ثربی

کمیته اجرایی سمینار

دبیر اجرایی: سید حسین قدیمی ذاکر، مسؤول دفتر روابط عمومی دانشگاه علوم بهزیستی و
توانبخشی

محمود اربابی

مهندس آرمان بحری

مهندس علی تهرانی

دکتر احمد دلبری

سیروس رضایی

داود سلیمانیه نائینی

ابوالفضل عباسی

الهام فرجی

مصطفی نقی لو

ابوالفضل نوروز

مریم هراتی

مینو یثربی

تاریخچه تشکیل کمیته اختلالات بینایی

کمیته اختلالات بینایی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی در سال ۷۲ تحت عنوان گروه نابینایان در دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی شروع به فعالیت کرد. اعضای اولیه گروه را چند تن از همکاران شاغل در مراکز توانبخشی نابینایان تشکیل می دادند. هدف از تشکیل گروه، فعالیت در تمامی زمینه های علمی مرتبط با نابینایان بود. از جمله فعالیت هایی که در سال های اول صورت گرفت، می توان به انجام چند طرح پژوهشی از جمله بررسی نیازهای کودکان نابینا، به سرپرستی خانم دکتر آیت اله زاده، برگزاری کنگره سراسری توانبخشی نابینایان در سال ۷۵ تدوین و اجرای اولین دوره کاردانی توانبخشی (تربیت مربی) برای کارکنان شاغل در سازمان بهزیستی اشاره کرد. در سال ۷۸ نام گروه به کمیته اختلالات بینایی تغییر یافت. اعضای کمیته شامل متخصصان مربوط به این رشته بود. همکاری نزدیک در پروژه ساخت وسایل کمک بینایی برای افراد کم بینا، برگزاری کارگاه آموزشی توانبخشی بینایی در سیزدهمین کنگره چشم پزشکی، انتشار خبرنامه اختلالات بینایی، همکاری در اجرای کارگاه مدیریت برای مسئولین N.G.O های نابینایان در کشور توسط ABU، راه اندازی و فعال سازی کلینیک لوویژن از فعالیت های سال های اخیر می باشد. در حال حاضر اهداف اصلی و دراز مدت کمیته عبارتند از:

- ایجاد رشته های تحصیلی در مقاطع مختلف دانشگاهی در ارتباط با تربیت متخصصان در زمینه آموزش و توانبخشی کم بینایان و نابینایان؛
- تلاش در جهت آشنایی و همکاری متخصصان پزشکی در فرایند توانبخشی کم بینایان و نابینایان؛
- تعریف و اجرای استانداردهای مربوطه؛
- ایجاد زمینه انجام پروژه های تحقیقاتی در ارتباط با مقوله توانبخشی و آموزش کم بینایان و نابینایان.

فصل اول

**آسیب بینایی و فرآیند تحول کودکان
از تولد تا دوازده سالگی**

آسیب بینایی و فرآیند تحول کودکان از تولد تا دوازده سالگی

محمد احمدپناه*

چکیده

سیستم بینایی اطلاعات خود بخودی و فوری از فضای خارجی در زمینه‌های عمق، دوام شیء، شفافیت، ثبات و رنگ فراهم می‌کند. در صورت بروز نقص بینایی، فرد ناچار است خلاء موجود را از طریق اطلاعاتی که از سایر حواس به ویژه حس لامسه و شنوایی می‌گیرد، جبران نماید. این نقص بر تحول ادراکی، حرکتی، شناختی، اجتماعی و رفتارهای بین شخصی فرد تأثیر می‌گذارد، در این مطالعه مروری، نتایج پژوهشهای مختلف مرتبط با موضوعات تحولی و آموزشی چنین کودکانی که فاقد معلولیت دیگری هستند، ارائه می‌شود که بخش اول آن مربوط است به دوران نوپایی تا شش سالگی و بخش دوم، افراد سنین مدرسه را از شش سالگی تا دوازده سالگی پوشش می‌دهد. همچنین در این مقاله نیازهای این کودکان و خانواده‌هایشان مورد توجه قرار می‌گیرد و روشهای برخورد مناسب با چنین کودکانی در قالب توصیه‌های تربیتی آورده شده و فرضیاتی در مورد پژوهشهای آتی مطرح شده است.

مطالعات مرتبط با هنجارهای رشدی

تلاش‌های متعددی به منظور ایجاد هنجارهای رشدی افراد با آسیب بینایی انجام شده است، اما کاربرد چنین هنجارهایی که سالها پیش تدوین شده، سؤال برانگیز است. از طرف دیگر عواملی که بر ایجاد آسیب‌های بینایی مؤثرند، یکسان نبوده و عوارض هر کدام متفاوت است به عنوان مثال مادرزادی، یا اکتسابی بودن آسیب، سطح بینایی، سبب شناسی، وجود یا عدم وجود معلولیت دیگر، بایستی در تهیه استانداردی ویژه افراد با آسیب بینایی مدنظر قرار گیرد که با وجود جمعیت کم این گروه و تنوع علت‌ها، انواع و سطوح آسیب بینایی، برخورداری از آموزش و پرورش و نظامهای حمایتی مختلف، انجام این کار ساده نیست. در هر صورت بر مبنای مقیاس‌های رایج، بعضی از پژوهشگران، وجود تأخیرهای مهم را در زمینه‌های تحولی افراد با آسیب بینایی گزارش نموده و گروهی دیگر صرفاً بیان نموده‌اند که تفاوت اندک و ناچیزی بین افراد بینا و افراد با آسیب بینایی در زمینه‌های مورد بررسی شان وجود داشته است و عده دیگر هم براین باورند که بدلیل